

Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Δέν μπορούμε παρά νά εἶμαστε εὐχαριστημένες γενικά γιά τή στάση τοῦ ἡμερήσιου τύπου ὡς πρὸς τὸ Συνέδριο.

Ὅλα σχεδὸν τὰ φύλλα δημοσίευσαν ἀφηγηματικά γιά τίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου, πῆραν συνεντεύξεις μὲ τίς ἀντιπροσώπους, δημοσίευσαν φωτογραφίες κλπ. καὶ γενικά τὸ παρακολούθησαν μὲ ἐνδιαφέρον.

Στίς κριτικές τους ὅμως ἔδειξαν τὴν ἴδιαν ἀνακολουθία ποὺ παρουσιάζουν πάντα. Τὰ ἴδια φύλλα ἀλλοῦ χτυποῦν σοβαρὰ μιὰ ὀρισμένη πρόταση ἢ ἀπόφαση, ἀλλοῦ τὴν εἰρωνεύονται, ἀλλοῦ τὴν ἐπιδοκιμάζουν. Ἰδιαιτέρως οἱ χρονογράφοι βρῆκαν νέο θέμα γιά νά διακόψουν τὴ μονοτονία τῆς στήλης τους. Ἀκούστηκαν καὶ ἀρκετὰ λόγια ἐπαίνου γιά τίς Ἑλληνίδες, μὰ καὶ μερικὲς—σπάνιες εὐτυχῶς—φράσεις χυδαῖες ποὺ θίγουν μόνο τὴ σοβαρότητα καὶ τὴν ὑπόληψη τῶν ἐφημερίδων ποὺ τίς δημοσίευσαν.

Ὅπως ἴσως ὅλος ὁ τύπος μίλησε γιά τὸ φεμινισμό καὶ τὰ φεμινιστικά ζητήματα μὲνα πνεῦμα εὐνοϊκὸ στὸ σύνολό του. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ καὶ εἶναι ἓνας σταθμὸς στὴ στάση τοῦ τύπου ἀντίκρου στὰ ζητήματά μας. Ἄν μερικὲς προτάσεις ἢ ἀποφάσεις ἐξέιναν μερικῶν—ἐννοοῦμε μόνο τοὺς σοβαροὺς συζητητῆς—εἶναι μόνο γιατί στὴν Ἑλλάδα μερικὰ ζητήματα εἶναι ἀγνωστα ἀκόμα, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ ἀπασχολοῦν σοβαρώτατα ὄχι μόνο τοὺς φεμινιστῆς ἀλλὰ καὶ τοὺς νομοθέτες καὶ ὅλη τὴν κοινὴ γνώμη ἄλλων χωρῶν. Π. χ. τὸ ζήτημα νόμου δικαίωμα τὰ μη νόμιμα παιδιὰ ὑπαλλήλων στὴ σύνταξη τῆς μητέρας εἶναι ἤδη λυμένο στὴν Τσεχοσλοβακικὴ νομοθεσία ὑπὲρ τοῦ ἐξωγάμου παιδιοῦ ποὺ ἐκεῖ εἶναι τέλεια ἐξομοιωμένο μὲ τὸ νόμιμο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ γιά τὴν ἐπιτροπὴ ποὺ μπορεῖ νάχει στὴ σταδιοδρομία τῆς γυναικὸς ὑπαλλήλου ἢ ἀπόκτηση μη νόμιμου παιδιοῦ. Στὰ πιά κρηγυμένα ἀπὸ τὰ 5 αὐτὰ Κράτη ἢ νομοθεσία ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπηρεσία δὲν λαμβάνουν κινδύλο ὑπόψη τὸ γεγονός αὐτό, ἀτιλούστατα γιατί λογαριάζουν πρὸ πάντων τὸ παιδί ποὺ μὲ τὴν καύση τῆς μητέρας του θὰ στερηθῆ τὰ μέσα τῆς διατροφῆς του. Ξέρουν πὼς ἡ φτώχεια καὶ ἡ στέρηση εἶναι πάντα κακοὶ σύμβουλοι σὲνα ἄτομο ποὺ ξέπεσε κιάλας κοινωνικά καὶ ἀκόμα πιστεύουν ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει σκοπὸ νά καταστρέφει τὰ ἄτομα ποὺ ὑπέπεσαν σὲνα σφάλμα τιμωρώντας τα ἐκδικητικά μὰ ἔχει καθῆκον νά τὰ βοηθῆ γιά νὰναλάβουν καὶ νά παροῦν τὴν πρώτη θέση τους ἀνάμεσα στὰ λοιπὰ μέλη της. Καὶ τέλος θεωροῦνται πιά ἀκατανόμαστη ἀδικία, οἱ εὐθύνες ἐνὸς σφάλματος ποὺ τὸ ἔκαναν δύο ἄτομα νὰ βαραινουν μέχρις ἐξοντώσεως μόνο τὸ ἓνα, τὴ γυναίκα μητέρα, ἐνῶ ὁ πατέρας ἀενόχλητος τῆς οἰκίας πρώτος αὐτὸς—ὅπως στὸν τόπο μας—τὴν πέτρα τοῦ κοινῶ ἀναθέματος!

Εὐτυχῶς ποὺ τὸ ζήτημα τῶν ἐξωγάμων παιδιῶν καὶ ἡ ἀναγνώριση τῆς πατρότητας ἔχουν μπῆ στὸ δρόμο τους ὄχι μόνο μέσα στὴ συνείδηση τοῦ φωτισμένου μέρους τῆς κοινῆς γνώμης στὸν τόπο μας, ὅπως δείχνεται ἀπὸ ἀρκετὰ δημοσιεύματα στὸν καθημερινὸν τύπο, ποὺ συμφωνεῖ μὴ τὴν ἀποψή μας—ἀλλὰ καὶ στὴ σκέψη τῶν ἀρροδίων κύκλων τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης ποὺ ἐτοιμάζουν σχέδιο νόμου γιά τὴν ἀνακαίωση τῆς πατρότητας. Γιαὐτὸ εἶμαστε ὑπερήφανες καὶ τὸ θεωροῦμε **μεγάλη τιμὴ** γιά τὸ Σύνδεσμό μας ὅτι πρῶτος ἀπὸ πενταετίας ἀνάμεσα στίς εἰρωνίες καὶ τίς ὕβρεις εἶχε τὸ θάρρος διαρκῶς νάνακινῆ τὸ ζήτημα αὐτό.

Ἐπίσης προκάλεσε τὴν κριτικὴ καὶ τὴν ἀγανάκτηση μερικῶν ἢ ἀποψη τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ποὺ

ἦταν ἀντίθετη στὸ νά ζητηθοῦν μεγάλες δυσκολίες γιά τὸ διαζύγιο. Ἄλλὰ ἐμεῖς θέλομε τὸ γάμο—καὶ δὲν τὸν ἐννοοῦμε ἀλλιῶς παρὰ μιὰ ἐλεύθερη καὶ **συνειδητῆ** ἐνώση δύο προσώπων. Ἐταί πιστεύομε πὼς πρέπει νάναί στηριγμένος στὴ συμφωνία τῶν χαρακτηριστῶν, στὴν ἀμοιβαία ἐχτίμηση, στὴν ἀγάπη. Ἄν οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς λείψουν ἀπὸ τὸ γάμο δὲ μὲνει παρὰ ὁ συμφεροντολογικὸς δεσμὸς ποὺ χρησιμεύει γιά νά καλλιεργῆται τὸ μῖσος, τὴν ἀνελευθέρεια, τὴν ἀνάξιοπρέπεια καὶ τὴν ψευτιά. Καὶ ἓνας τέτοιος γάμος εἶναι περιττὸ νά ὑπάρχει γιατί δὲν εἶναι φωτῶριο κοινωνικῆς ἀνύψωσης μὰ ἐστία διαφθορᾶς. Τὸ βλέπομε, ἀλλοίμονο, τόσο συχνὰ γύρω μας. Καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ ζοῦν μέσα σὲνα τέτοιο περιβάλλον μόνο δηλητηριάζονται ἠθικά. Ὅτις τὸ νά θέλομε νά κρατήσομε μὲ τυπικὰ μέσα—γιατί οὐσιαστικά δὲ θάναί ποτε—ἐνωμένους καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, δύο ἀνθρώπων ποὺ μισοῦνται ἐνῶ περιφρονοῦνται καὶ ψεύδονται ἀναξιοπρεπέστατα ὁ ἓνα: στὸν ἄλλο, δὲν ὠφελοῦμε οὔτε τὰ παιδιὰ οὔτε τὴν κοινωνία παρὰ τὰ βλάπτομε θετικά. Ἄλλ' ἔτσι—λένε—ἀφίνομε ἐλεύθερες τίς ἐπιπόλαιες ἀποφάσεις νά καταστρέψουν μιὰ ἐνώση διαρκή. Αὐτὸ ἄτομα ποὺ εἶναι ἐνωμένα μὲ πραγματικῶς ψυχικοὺς δεσμοὺς θὰ βροῦν τρόπο νά ἀποτρέψουν τὴν καταστροφὴ καὶ μὲ θυσιᾶς ἀκόμα, θὰ ξέρουν νά συγχωρήσουν ἀμοιβαῖα ἀδυναμίες ἀνθρώπινες καὶ θὰ βροῦν μέσα τους τὴ δύναμη γιά νά περάσουν μιὰν ὁποιαδήποτε κρίση. Οἱ ἐπιπόλαιοι καὶ οἱ ἀσυνείδητοι, ὅσοι στὸ γάμο βλέπουν μόνο μιὰ ἐπιχείρηση ποὺ διεξάγεται ἀνάλογα μὲ τίς πιά ἀμφίβολες ἠθικά ἱκανότητες τοῦ καθενός, αὐτοὶ πάντα θὰ βροῦν τρόπο νά ξεφύγουν—ἀφοῦ ἱκανοποιήσουν τίς χρηματικῆς τους ἀνάγκες—ἀπὸ τὸ γάμο, ποὺ τὸν θεωροῦν δεσμὸ περιφρονητὸ ἢ καὶ ἂν μείνουν θὰ τὸν κουρελιάσουν ὅπως τὸν ἔχουν ἤδη κουρελιάσει γύρω μας.

Συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι πὼς ὅλοι οἱ σιδερένιοι δεσμοὶ δὲν ὠφελοῦν γιατί δὲν συγκρατοῦν καὶ οὔτε πρέπει νά συγκρατοῦν ἐνώσεις ἀνήθικες ἢ ἐνώσεις ἀσύμφωνες καὶ βλαβερές. Μόνο μέσα στὴν πραγματικὴ ἐλευθερία ἀνθίζοῦν οἱ κοινωνικοὶ θεσμοὶ καὶ **μόνον ἔτσι μπορεῖ νά ἀνυψωθῆ καὶ ὁ γάμος**. Κι ἔπειτα τὸ νά ζητᾶμε ἐμεῖς οἱ γυναῖκες θεσμοὺς δῆθεν προστατευτικῶς γιά μᾶς εἶναι ἀκατανόητο γιατί ἡ πείρα μᾶς ἔδειξε πὼς ὅλα αὐτὰ στρέφονται στὸ τέλος εἰς βάρος μας. Ἐχομε τὴ βεβαιότητα πὼς μόνο μὲ τέτοιες ἐλεύθερες ἀντιλήψεις ἐξυπηρετοῦνται ὄχι μόνο τὰ γυναικεῖα συμφέροντα ἀλλὰ καὶ γενικά ὅλης τῆς κοινωνίας.

***

Παράξενο ἀκόμα φάνηκε πὼς στίς ἀποφάσεις μας γιά τὴ γυναίκα ὑπᾶλληλο ζητήσαμε τὴν προστασία τῆς μητρότητας, ἐνῶ ζητᾶμε ἰσότητα, γιὰαὐτὸ ἐπαναλαμβάνομε τὴν ἀρχὴ ποὺ ἀπάνω της βασίστηκαν οἱ ἀποφάσεις μας αὐτὲς καθὼς καὶ ὅλες οἱ ἐνεργειῆς μας σχετιὰ μὲ τὴν ἐργασία τῆς γυναίκας.

Ἄποκλείομε κάθε ἰδιαίτερη προστασία τῆς γυναίκας στὴν ἐργασία της ποὺ ἔχει σκοπὸ νά προστατεύσει τὴ γυναίκα ὡς **ἄτομο**, γιατί κάθε τέτια προστασία ἔχει ἄμεσο ἀντίκτυπο στὴν οικονομικὴ της θέση ποὺ μειώνεται ἔτσι, ὅστε ἡ προστασία νά κατανατᾶ ὄχι μόνο ἀνώφελη μὰ καὶ βλαβερή.

Δεχόμαστε μόνο τὴν προστασία τῆς μητρότητας γιατί πιστεύομε πὼς ἡ μητρότητα εἶναι καὶ πρέπει νάναγνωριστῆ ὡς **«λειτουργία κοινωνική»** (fonction sociale) ποὺ ἡ προστασία της ἀφορᾶ συνεχῶς τὴν ὁλότητα καὶ ὄχι μόνο τὴ γυναίκα. Μὰ καὶ ἡ προσ-

τασία αυτή για να είναι αποτελεσματική πρέπει να γίνεται με τρόπο που όχι μόνο να μη θίγει την εργαζόμενη μητέρα στο οικονομικό μέρος αλλά να αυξάνει πραγματικά (de facto) τα έσοδα αυτής και της οικογένειας.

*
* *

Και τέλος ως προς την αποτίμηση της γυναικείας εργασίας στο νοικοκυριό που έσυρε τις ειρωνίες πολλών θα απαντήσουμε πως αυτό το γενικό αίτημα όλων των διεθνών φεμινιστικών συνεδρίων αντί να μειώσει ήθικα τη γυναίκα και τη σπιτική δουλειά τουλάχιστον τις εξυψώνει. Γιατί η νομοθεσία γενικά έχει διακανονιστική έπιρροή στα ήθη μιας κοινωνίας (puissance normative) και από τη στιγμή που θα είναι καθιερωμένο ως δικαίωμα υπέρ της γυναίκας η αποτίμηση της σπιτικής της δουλειάς, από τη στιγμή αυτή θαναγνωριστή πραγματικά πως ο καθημερινός της μόχθος μέσα στο σπίτι είναι μια **θετική συνεισφορά** στα έσοδα της οικογένειας, παράλληλη με το ήμερομίσθιο ή το μισθό του άντρας και πως γιαυτό η γυναίκα έχει δικαίωμα να χρησιμοποιήσει ένα μέρος των εσόδων του σπιτιού για τις ατομικές της ανάγκες. Πολύ εύκολα λησιμονούν όσοι και όσες έχουν αντιρροήσεις πως κοντά στη γυναίκα που έχει στα χέρια της όλα τα χρήματα του σπιτιού και τα σπαταλά, κοντά στη γυναίκα κούκλα που ο φεμινισμός την αποκηρύττει, υπάρχει η αγαθή νοικοκυρά ή δουλεύτρα του σπιτιού που ζητιανεύει από τον άντρα της και τις δεκάρες που θα ρίξει στο δίσκο της εκκλησιάς και που ενώ αυτός έχει την ταχυική του αναψυχή, αυτή δέ διαθέτει ούτε τολμά να ζητήσει τίποτα για οποιδήποτε ψυχαγωγία της, περιττή πολυτέλεια για τη γυναίκα που μοχθεί διαρκώς μέσα στο σπιτικό του χωριού ή της επαρχίας.

Ας δώσουν λιγάκι έκταση στη στενή προοπτική

τους πού πάντα βλέπει μιὰ μόνο κοινωνική τάξη στίς πόλεις. Ίσως τότε θά σκεφθοῦν ὅπως καί μεῖς.

Ὅσο ἀφορᾷ τὸ ὅτι ἡ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ ἀποτελεῖ ἐπάγγελμα σάν ὁποιοδήποτε ἄλλο, καί ἔχει μάλιστα ἀνάγκη ἀπὸ εἰδική θεωρητική καί τεχνική προπαρασκευὴ πού ἀποτελεῖ ὀλόκληρο ἐπιστημονικό κλάδο διδασκόμενο καί σὲ Πανεπιστήμια ἀκόμα (Ἀμερική), ἡ θέση αὐτὴ νομίζομε πὼς ἀντὶ νὰ μειώσῃ ἠθικά τὴ σπιτική δουλειὰ τὸ ἐναντίον τὴν ἐξυψώνει. Πέρασε ὁ καιρὸς πού καὶ ἀπλᾶ ἡ λέξη **ἐπάγγελμα** ἤχοῦσε κακὰ στὰ αὐτιά τῶν ἀεργῶν εὐγενῶν, ἢ πού ὁ ὕλικός παράγοντας ἐφαίνετο πὼς ἀγνοεῖται. Οὔτε ἐξυπηρετοῦν καμιὰ κανενὸς εἴδους κοινωνική ἠθική οἱ θυσίες πού χρησιμεύουν μόνο γιὰ νὰ κάνουν ὑπερτροφικὸ τὸν ἀνδρικό ἐγωϊσμό εἰς βάρος τῆς κοινωνικῆς ὀλότητος.

ΜΑΡΙΑ Α. ΣΒΩΛΟΥ